

BÀI 1

Kết quả cần đạt

- Cảm nhận và thẩm thía những tình cảm thiêng liêng, sâu nặng của cha mẹ đối với con cái; thấy được ý nghĩa lớn lao của nhà trường đối với cuộc đời mỗi con người.
- Nắm được cấu tạo và ý nghĩa của các loại từ ghép.
- Hiểu rõ về liên kết văn bản, một trong những tính chất quan trọng nhất của văn bản.

VĂN BẢN

CỘNG TRƯỜNG MỞ RA

Vào đêm trước ngày khai trường của con, mẹ không ngủ được. Một ngày kia, còn xa lăm, ngày đó con sẽ biết thế nào là không ngủ được. Còn bây giờ giấc ngủ đến với con dễ dàng như uống một li sữa, ăn một cái kẹo. Gương mặt thanh thoát của con tựa nghiêng trên gối mềm, đôi môi hé mở và thỉnh thoảng chúc lại như đang mút kẹo.

Con là một đứa trẻ nhạy cảm⁽¹⁾. Cứ mỗi lần, vào đêm trước ngày sắp đi chơi xa, con lại háo hức⁽²⁾ đến nỗi lên giường mà không sao nằm yên được. Nhưng mẹ chỉ dỗ một lát là con đã ngủ. Đêm nay con cũng có niềm háo hức như vậy : Ngày mai con vào lớp Một. Việc chuẩn bị quần áo mới, giày nón⁽³⁾ mới, cặp sách mới, tập vở mới, mọi thứ đâu đó đã sẵn sàng, khiến con cảm nhận được sự quan trọng của ngày khai trường. Nhưng cũng như trước một chuyến đi xa, trong lòng con không có mối bận tâm⁽⁴⁾ nào khác ngoài chuyện ngày mai thức dậy cho kịp giờ.

Mẹ đắp mền⁽⁵⁾ cho con, buông mùng, ém góc⁽⁶⁾ cẩn thận, rồi bỗng không biết làm gì nữa. Mọi ngày, khi con đã ngủ, mẹ dọn dẹp nhà cửa. Mẹ lượm những chiếc xe thiết giáp⁽⁷⁾ dưới gầm ghế, cạnh chân bàn, những chú rô-bốt⁽⁸⁾ bằng

nhựa đứng ngồi khắp nơi, và giữa nhà là đoàn quân thú dàn trận trong một cuộc chiến tranh Sư Tử – Khủng Long mà ngày nào con cũng bày ra. Căn nhà mình chỉ tạm ngăn nắp, gọn gàng từ khi con ngủ cho đến sáng hôm sau.

Nhưng hôm nay tất cả những việc đó con đã giúp mẹ làm từ chiều. Mẹ nói : "Ngày mai đi học, con là cậu học sinh lớp Một rồi". Nghe vậy con hăng hái tranh với mẹ dọn dẹp đồ chơi.

Mẹ thường nhân lúc con ngủ mà làm vài việc của riêng mình. Nhưng hôm nay mẹ không tập trung được vào việc gì cả. Mẹ cũng không định làm những việc ấy tối nay. Nhìn con ngủ một lát, rồi mẹ đi xem lại những thứ đã chuẩn bị cho con. Mẹ tự bảo mình cũng nên đi ngủ sớm.

Mẹ lên giường và trần trọc. Con đã đi học từ ba năm trước, hồi mới ba tuổi vào lớp Mẫu giáo, đã biết thế nào là trường, lớp, thầy, bạn. Ngay cả ngôi trường mới, con cũng đã tập làm quen từ những ngày hè. Tuần lễ trước ngày khai giảng, con đã làm quen với bạn bè và cô giáo mới, đã tập xếp hàng, tập đi, tập đứng, để

chuẩn bị cho buổi lễ khai trường long trọng này. Mẹ tin là con sẽ không bỡ ngỡ trong ngày đầu năm học.

Thực sự mẹ không lo lắng đến nỗi không ngủ được. Mẹ tin đứa con của mẹ lớn rồi. Mẹ tin vào sự chuẩn bị rất chu đáo cho con trước ngày khai trường. Còn điều gì để lo lắng nữa đâu ! Mẹ không lo, nhưng vẫn không ngủ được. Cứ nhắm mắt lại là dường như vang bên tai tiếng đọc bài trầm bổng : "Hàng năm cứ vào cuối thu... Mẹ tôi âu yếm nắm tay tôi dẫn đi trên con đường làng dài và hẹp".

Cái ấn tượng khắc sâu mãi mãi trong lòng một con người về cái ngày "hôm nay tôi đi học" ấy, mẹ muốn nhẹ nhàng, cẩn thận và tự nhiên ghi vào lòng con. Để rồi bất cứ một ngày nào đó trong đời, khi nhớ lại, lòng con lại rạo rực những cảm xúc bâng khuâng, xao xuyến. Ngày mẹ còn nhỏ, mùa hè nhà trường đóng cửa hoàn toàn, và ngày khai trường đúng là ngày đầu tiên học trò lớp Một đến trường gặp thầy mới, bạn mới. Cho nên ấn tượng của mẹ về buổi khai trường đầu tiên ấy rất sâu đậm. Mẹ còn nhớ sự nôn nao, hồi hộp khi cùng bà ngoại đi tới gần ngôi trường và nỗi chơi vơi hốt hoảng khi cổng trường đóng lại, bà ngoại đứng ngoài cánh cổng như đứng bên ngoài cái thế giới mà mẹ vừa bước vào.

Mẹ nghe nói ở Nhật, ngày khai trường là ngày lễ của toàn xã hội. Người lớn nghỉ việc để đưa trẻ con đến trường, đường phố được dọn quang đãng và trang trí tươi vui. Tất cả quan chức nhà nước vào buổi sáng ngày khai trường đều chia nhau đến dự lễ khai giảng ở khắp các trường học lớn nhỏ. Bằng hành động đó, họ muốn cam kết rằng, không có ưu tiên nào lớn hơn ưu tiên giáo dục thế hệ trẻ cho tương lai. Các quan chức không chỉ ngồi trên hàng ghế danh dự mà nhân dịp này còn xem xét ngôi trường, gặp gỡ với Ban Giám hiệu, thầy, cô giáo và phụ huynh học sinh, để điều chỉnh kịp thời những chính sách về giáo dục. Ai cũng biết rằng mỗi sai lầm trong giáo dục sẽ ảnh hưởng đến cả một thế hệ mai sau, và sai lầm một li có thể đưa thế hệ ấy đi chệch cả hàng dặm⁽⁹⁾ sau này.

Đêm nay mẹ không ngủ được. Ngày mai là ngày khai trường lớp Một của con. Mẹ sẽ đưa con đến trường, cầm tay con dắt qua cánh cổng, rồi buông tay mà nói : "Đi đi con, hãy can đảm⁽¹⁰⁾ lên, thế giới này là của con, bước qua cánh cổng trường là một thế giới kì diệu sẽ mở ra".

(Theo Lý Lan, báo *Yêu trẻ*, số 166, ngày 1 - 9 - 2000)

Chú thích

- (1) *Nhạy cảm* : cảm nhận rất nhanh và tinh bìng các giác quan, bìng cảm tính.
- (2) *Háo hức* : ở trạng thái tình cảm vui, phấn khởi khi nghĩ đến một điều hay và nóng lòng muốn làm ngay điều đó.
- (3) *Nón* (từ địa phương) : ở đây chỉ mũ.
- (4) *Bận tâm* : đang có điều phải suy nghĩ, lo lắng, không yên lòng.
- (5) *Mễn* (từ địa phương) : chán đắt.
- (6) *Mùng* (từ địa phương) : màn ; *ém góc* (từ địa phương) : giặt màn xuống dưới các góc chiếu.
- (7) *Xe thiết giáp* : xe bọc thép (*thiết* : sắt ; *giáp* : vỏ cứng bọc ngoài một số loài động vật ; áo có vật lót cứng bằng da hoặc sắt,... của người xưa mặc ra trận).
- (8) *Rô-bốt* : người máy.
- (9) *Dặm* (đơn vị cũ đo độ dài của Việt Nam) : bằng 444,44 mét. Ở đây tượng trưng cho quãng đường dài.
- (10) *Can đảm* : có tinh thần mạnh mẽ, không sợ gian khổ hay nguy hiểm, khó khăn.

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

1. Sau khi đọc, hãy tóm tắt nội dung của văn bản *Cổng trường mở ra* bằng một vài câu ngắn gọn. (Trả lời câu hỏi : Tác giả viết về cái gì, việc gì ?)
2. Đêm trước ngày khai trường, tâm trạng của người mẹ và đứa con có gì khác nhau ? Điều đó biểu hiện ở những chi tiết nào trong bài ?
3. Theo em, tại sao người mẹ lại không ngủ được ? Chi tiết nào chứng tỏ ngày khai trường đã để lại dấu ấn thật sâu đậm trong tâm hồn người mẹ ?
- 4.* Có phải người mẹ đang nói trực tiếp với con không ? Theo em, người mẹ đang tâm sự với ai ? Cách viết này có tác dụng gì ?
5. Câu văn nào trong bài nói lên tầm quan trọng của nhà trường đối với thế hệ trẻ ?
6. Người mẹ nói : "... bước qua cánh cổng trường là một thế giới kì diệu sẽ mở ra". Đã bảy năm bước qua cánh cổng trường, bây giờ em hiểu *thế giới kì diệu* đó là gì ?

Ghi nhớ

Như những dòng nhật kí tâm tình, nhỏ nhẹ và sâu lắng, bài văn giúp ta hiểu thêm tấm lòng thương yêu, tình cảm sâu nặng của người mẹ đối với con và vai trò to lớn của nhà trường đối với cuộc sống mỗi con người.

LUYỆN TẬP

1. Một bạn cho rằng, có rất nhiều ngày khai trường, nhưng ngày khai trường để vào học lớp Một là ngày có dấu ấn sâu đậm nhất trong tâm hồn mỗi con người. Em có tán thành ý kiến đó không ? Vì sao ?

2. Hãy nhớ lại và viết thành đoạn văn về một kỉ niệm đáng nhớ nhất trong ngày khai trường đầu tiên của mình.

ĐỌC THÊM

TRƯỜNG HỌC

En-ri-cô yêu dấu của bố ! Việc học quả là khó nhọc đối với con. Như mẹ đã nói, con vẫn chưa đến trường với thái độ hăm hở và vẻ mặt tươi cười. Nhưng con hãy nghĩ xem, một ngày sẽ trống trải biết bao nếu con không đến trường. Và chắc chắn chỉ một tuần lẽ thôi, thế nào con cũng xin trở lại lớp học. Hiện nay tất cả thiếu niên đều đi học, En-ri-cô yêu dấu ạ. Con hãy nghĩ đến những người thợ tối tối vẫn đến trường sau khi đã lao động vất vả suốt ngày ; hãy nghĩ đến những cô gái đã đi học ngày chủ nhật vì cả tuần lễ phải bận rộn trong các xưởng thợ, đến những người lính ở thao trường trở về là đã viết viết, đọc đọc. Con hãy nghĩ đến những cậu bé câm và mù mà vẫn phải học [...]. Con hãy nghĩ đến tất cả trẻ em trên thế giới gần như cùng một lúc cũng đang đi học [...]. Con hãy tưởng tượng số học sinh đông như kiến của hàng trăm dân tộc khác nhau ấy, cái phong trào cực kì rộng lớn mà họ tham gia và hãy tự nhủ rằng : "Nếu phong trào ấy mà ngừng thì nhân loại sẽ chìm đắm trở lại trong cảnh dã man. Phong trào ấy là sự tiến bộ, là niềm hi vọng, là vinh quang của thế giới". Hãy can đảm lên con, người lính nhỏ của đạo quân mènh mong ấy. Sách vở là vũ khí của con, lớp học là đơn vị của con, trận địa là cả hoàn cầu và chiến thắng là nền văn minh nhân loại. Ôi, không bao giờ con lại là một người lính nhát gan, phải không En-ri-cô của bố.

(Theo Ét-môn-đô đơ A-mi-xi, *Những tấm lòng cao cả*,
Hoàng Thiếu Sơn dịch, NXB Phụ nữ, Hà Nội, 1999)